

بررسی مسائل و مشکلات دانشجویان (مورد مطالعه: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری)

Investigation of Students' Problems in Sari Agricultural Sciences & Natural Resources University (SANRU)

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۸/۱۰/۰۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۴/۱۹

Taher Azizi-Khalkheili
Hamid Karimi

طاهر عزیزی خالکلی*

حمید کریمی**

Abstract: This research was conducted to investigate the students' problems at SANRU and suggests solutions to reduce these problems. This research was a descriptive-correlational study, and survey technique was used for collecting data. The statistical population of this study were all students of SANRU (2770 students) in the academic year 2017-2018. The data collection tool was a questionnaire. Its validity was approved by the agricultural extension and education specialists and the Cronbach's alpha coefficients of the scales (ranged from 0.723 to 0.881), indicating the reliability of the measurement tool. The research results revealed that the most important problems of students were financial problem and lack of suitable entertainment. Among the variables studied, the rate of internet usage, the amount of study, the amount of household income and personal income, the relatives' attitude toward the field of study and the perspective about the job's future had a significant relationship with the level of the problems understood by the students. The result of ordinal regression showed that three variables including the amount of study, the amount of household income and the perspective about the job's future, can predict 17.4 to 40.1 percent of the variation in the dependent variable of students' problems.

Keywords: Students' problems, Higher education, Agriculture education.

چکیده: این پژوهش با هدف بررسی مسائل و مشکلات دانشجویان در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری و ارائه راهکارهایی برای کاهش این مشکلات، طراحی و اجرا شد. روش پژوهش، توصیفی - همبستگی بود و از فن پیمایش برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل همه دانشجویان مقاطع مختلف (۲۷۷۰ دانشجو) دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ بود. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی آن را متخصصان ترویج و آموزش کشاورزی تأیید کردند. برای سنجش پایایی مقیاس‌های پرسشنامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ (دامنه ۰/۸۸۱ - ۰/۷۲۳) استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که مهم‌ترین مشکلات دانشجویان، مشکل مالی و نداشتن تفریح و سرگرمی مناسب بود. از بین متغیرهای مورد مطالعه، میزان استفاده از اینترنت، میزان مطالعه درسی، میزان درآمد خانوار و درآمد شخصی، نگرش اطرافیان به رشته تحصیلی و دیدگاه نسبت به آینده شغلی با میزان درک مشکلات به وسیله دانشجویان رابطه معنی دار داشتند. نتایج رگرسیون ترتیبی نشان داد سه متغیر میزان مطالعه درسی، میزان درآمد خانوار و دیدگاه نسبت به آینده شغلی در مجموع می‌توانند ۱۷/۴ تا ۴۰/۱ درصد تغییرات در متغیر وابسته میزان مشکلات دانشجویان را پیش‌بینی کنند.

واژگان کلیدی: مشکلات دانشجویان، آموزش عالی، آموزش کشاورزی.

* استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری (نویسنده مسئول):

(t.azizi@sanru.ac.ir)

** استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه زابل

مقدمه

فعالیت‌های آموزشی هر کشور را می‌توان سرمایه‌گذاری یک نسل برای نسل دیگر دانست که هدف آن، توسعه انسانی است (یوسفی و همکاران، ۱۳۹۷). در هر جامعه‌ای خدمات آموزشی که از طریق دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه می‌شود، در زمره مهم‌ترین حوزه‌های خدماتی آن جامعه قرار می‌گیرد. نظام آموزشی جامعه ضمن تأثیرپذیری از شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، سهم مهمی در پیشرفت و توسعه جوامع دارد و بدیهی است که دانشگاه‌ها به عنوان ارائه‌دهندگان خدمات آموزشی، باید در قبال دانشجویان وظایف خود را به نحو احسن انجام دهند (محمدی و اعتباری اصل، ۱۳۹۷). سه کارکرد عمده دانشگاه‌ها آموزش، پژوهش و خدمات عمومی است (دویگان و گولیک، ۲۰۱۲). رسالت اصلی نظام‌های آموزشی، تربیت نیروی انسانی لازم برای رشد و پیشرفت است و دانشگاه به‌عنوان مهم‌ترین پایگاه علمی پرورش نیروی متخصص، آگاه و باتجربه، نقش بسیار مهمی در این میان ایفا می‌کند. این نظام، همواره با محدودیت‌ها و تنگنانهایی روبرو بوده است که بهره‌مند نشدن برخی دانشجویان از امکانات آموزشی و در نتیجه پیشرفت تحصیلی نامطلوب آنان، یکی از این تنگناهاست که باید مورد بررسی مستمر قرار گیرد (دهنوعلیان و همکاران، ۱۳۹۷). بیشتر افرادی که در دانشگاه تحصیل می‌کنند، جوان هستند و این جمعیت جوان به‌ویژه برای کشورهای در حال توسعه با پویایی و قابلیت آموزش، بسیار اهمیت دارد (دویگان و گولیک، ۲۰۱۲). کارایی دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها به عملکرد آنان در دوره تحصیل بستگی دارد و عملکرد تحصیلی نیز با عوامل مختلفی در ارتباط است (حجازی و همکاران، ۱۳۸۲). نتایج پژوهش‌های آموزشی نشان داده است که تنها توجه به بهترین روش تدریس یا موثرترین استراتژی تدریس کافی نیست، بلکه توجه به مشکلات و نیازها، احساسات، علایق، ایده‌ها، انگیزه‌ها و هدف‌ها برای معنا بخشیدن به آنچه برای دانشجویان تدریس می‌شود، بسیار مهم هستند (تویسوز و همکاران، ۲۰۱۰). محیط دانشگاهی می‌تواند اثرات گوناگونی بر رفتار و احساسات دانشجویان در مقابله با فشارهای روانی داشته باشد (جمالی و کیامنش، ۱۳۹۶). ورود افراد به دانشگاه معمولاً با چالش‌های پیچیده عاطفی، اجتماعی و علمی همراه است (بیاسی و همکاران، ۲۰۱۵). در این دوره فرد با

1. Doygun & Gulec

2. Tuysuz et al

3. Biasi et al

تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و انسانی روبرو می‌شود. در کنار این تغییرات، باید به انتظارات و نقش‌های جدیدی اشاره کرد که هم‌زمان با ورود به دانشگاه شکل می‌گیرد. قرارگرفتن در چنین شرایطی غالباً با فشار و نگرانی توأم بوده و عملکرد و بازدهی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (آسایش و همکاران، ۱۳۹۰). بسیاری از دانشجویان با ورود به محیط دانشگاه و جدایی از خانواده، دچار احساس تنهایی و انزوا می‌شوند. از سوی دیگر، مواجهه با تیپ‌های شخصیتی مختلف در محیط حرفه‌ای و خوابگاه، امکانات رفاهی ناکافی، کمبودهای اقتصادی، کاهش منابع حمایتی و نظارت خانواده، آنان را در معرض آسیب‌های روانی و اجتماعی قرار می‌دهد (صادقی و همکاران، ۱۳۹۲). برای دستیابی به هدف‌های پیشرفت در محیط‌های آموزشی، فراگیران با چالش‌های متعددی از جمله فرسودگی تحصیلی روبرو هستند (جمالی و کیامنش، ۱۳۹۶). دانشجویان فرسوده در دوره تحصیل دچار ناامیدی و بی‌انگیزگی می‌شوند و نه تنها در زمان تحصیل عملکرد ضعیف‌تری دارند و احتمال ترک تحصیل در آنها بالاست، بلکه در آینده نیز آمادگی کمتری برای اشتغال دارند و در صورت اشتغال تسلط کمتری بر وظایف شغلی خود دارند (طاهری خرامه و همکاران، ۱۳۹۶). دانشگاه‌ها برای مقابله با چالش‌های امروزی از قبیل؛ کاهش تعداد دانشجویان و بی‌انگیزگی آنها، لازم است ارتباط مؤثرتری با دانشجویان داشته باشند و مسائل و مشکلات و نیازهای دانشجویان را شناسایی و در جهت برآورده کردن آن تلاش کنند. مراکز آموزش عالی و به‌ویژه دانشگاه‌ها لازم است در زمینه ایجاد تصویر دانشگاهی مطلوب‌تر، سرمایه‌گذاری کنند تا به مزیت‌های رقابتی دست یافته و بدین وسیله خود را از دیگر رقیبان‌شان متمایز سازند (دازداری و همکاران، ۱۳۹۶). مطمئناً یکی از موضوعات بسیار تأثیرگذار در ایجاد محیط دانشگاهی مطلوب، شناسایی و رفع به‌موقع مسائل و مشکلات دانشجویان است. بر این اساس، این پژوهش با هدف بررسی مسائل و مشکلات دانشجویان در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری و ارائه راهکارهایی برای کاهش این مشکلات طراحی شده و به اجرا درآمد.

پیشینه پژوهش

تویسوز و همکاران (۲۰۱۰) توجه به مسائل و مشکلات دانشجویان را به همراه توجه به علائق، نیازها و انگیزه‌های آنها برای دستیابی به نتایج مطلوب آموزشی بسیار مهم

دانسته‌اند. در نظریه‌های رفتاری مثل نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده (آیزن، ۱۹۹۹) که به دنبال هدایت رفتاری هستند معمولاً یکی از عوامل تأثیرگذار که به آن توجه می‌شود وجود مشکلات و محدودیت‌ها به‌عنوان موانع در مقابل عوامل تسهیل‌کننده است. در نظریه تحلیل میدان نیرو و کورت لوین نیز به نقش عوامل بازدارنده در مقابل عوامل سوق دهنده برای ایجاد تغییرات اشاره شده است (عامریون و همکاران، ۱۳۹۰). بنابراین اگر به دنبال رفتاری مطلوب از دانشجویان هستیم یکی از موضوعاتی که حتماً باید به آن توجه ویژه شود مسائل و مشکلات آنها است.

پژوهش‌های مختلفی در زمینه مسائل و مشکلات دانشجویان در دانشگاه صورت گرفته است که در ادامه به نتایج برخی از پژوهش‌های داخلی و خارجی در این زمینه اشاره می‌شود. قادری و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود بیان داشتند که «افزایش پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها و فراهم نکردن امکانات لازم برای دانشجویان و افزایش تعداد افرادی که با هم در یک اتاق زندگی می‌کنند و همچنین دوری از محیط خانواده و حمایت‌های روحی از طرف خانواده» از جمله دلایلی هستند که نشان از رابطه نوع اسکان و سلامت روان دانشجویان دارند. نتایج مطالعه صفری و همکاران (۱۳۹۷) نشان داد که «عدم علاقه و سازگاری به رشته تحصیلی» به‌عنوان یک عامل تنش‌زا می‌تواند سلامت فرد و جامعه را تحت تأثیر قرار دهد. افزون بر آن، موفق نشدن دانشجویان در اخذ مدرک دانشگاهی به دلیل انصراف از رشته، باعث اتلاف وقت دانشجویان، احساس ناامیدی، یأس، شکست و از بین رفتن منابع مادی و انسانی می‌شود. مطالعه ممتازان و همکاران (۱۳۹۴) نشان داد که «شرایط محیط آموزشی دانشگاه» که برای بسیاری از افراد با دوران تحصیلات پیش از آن متفاوت است و از سوی دیگر «سکونت در شهر دیگر و دور شدن از محیط شهر و خانواده» می‌تواند زمینه‌ساز بروز افسردگی دانشجویان شود. در پژوهش مرادیان سرخکلاهی و همکاران (۱۳۹۱) عنوان شد که «آشنا نبودن بسیاری از دانشجویان با محیط دانشگاه، جدایی و دوری از خانواده، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی، کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی و مشکلاتی نظیر آنها» از جمله شرایطی هستند که می‌توانند مشکلات و ناراحتی‌های روانی را به وجود آورند. نتایج پژوهش افشانی و همکاران (۱۳۹۱) نیز نشان می‌دهد؛ دانشجویان در محیط

1. Ajzen

2. Kurt Lewin

خوابگاه احساس کسالت و خستگی مداوم می‌کنند. با توجه به اینکه دانشجویان در دوره جوانی به سر می‌برند، شاید بیش از هر چیزی نیازمند «محیطی مفرح و جذاب» هستند، ولی ظاهراً در محیط‌های خوابگاهی توجه چندانی به این موضوع نمی‌شود؛ بنابراین دانشجویان دچار کسالت و خستگی می‌شوند که حتی روی عملکرد و بهره‌وری آموزشی آنها نیز بسیار مؤثر است. حسینیان و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود عنوان کردند که دوره دانشجویی به واسطه «تکالیف و فشارهای تحصیلی، تازه بودن محیط و دوری از شبکه روابط خانوادگی» می‌تواند منبع استرس و مشکلات هیجانی برای دانشجویان باشد که در ادامه این روند، مقابله مؤثر نکردن با چالش‌های دانشگاهی و سازگار نشدن با زندگی دانشجویی به سطوح بالاتر استرس و علائم افسردگی منجر می‌شود. نتایج پژوهش کوشا و همکاران (۱۳۹۷) نشان‌دهنده آن است که «آشنا نبودن بسیاری از دانشجویان با محیط دانشگاه در بدو ورود، جدایی و دوری از خانواده، علاقه نداشتن به رشته قبولی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی و کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی»، از جمله شرایطی هستند که می‌توانند موجبات مشکلات و ناراحتی‌های روانی و افت عملکرد دانشجویان را موجب شوند. زارع و همکاران (۱۳۹۷) با بررسی دانش‌آموختگان هنرستان کشاورزی بیان کردند که میزان مطلوبیت عوامل آموزشی در حیطه‌های مختلف، متفاوت بوده است؛ به طوری که در حیطه «استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات» نامطلوب، در حیطه «ابزارهای آموزشی و کمک‌آموزشی» متوسط و در حیطه «انجام کارهای عملی» مطلوب بود. احمدوند و همکاران (۱۳۹۳) نیز با مطالعه و بررسی دانشجویان کشاورزی دانشگاه یاسوج، سازه‌های «جنس، محل سکونت، تعداد اعضا، نیاز به کمک‌هزینه و میزان مشاوره تحصیلی» را از سازه‌های پیش‌بینی‌کننده «موفقیت یا عدم موفقیت تحصیلی دانشجویان» برشمردند. نتایج پژوهش اوتالورا و باروز^۱ (۲۰۱۴) روی دانشجویان دانشگاه UNAD کلمبیا نشان داد از نظر «بهبودی روان‌شناسی» دانشجویان در سطح بالایی بودند و همچنین «مدیریت مشکلات شخصی» مناسبی داشتند. دویگان و گولیک (۲۰۱۲) در پژوهش خود «مشکلات دانشجویان در زمینه اقامت و تغذیه، سازگاری و هدایت، نگرانی در مورد آینده و بیکاری و کیفیت آموزشی» بررسی کردند. بر اساس نتایج این

1. Otalora & Barros

2. Psychological well-being

پژوهش، بیشتر دانشجویان معتقد بودند که رژیم غذایی سالمی ندارند، همچنین در زمینه راهنمایی و مشاوره احساس می‌کردند به مشاوره بیشتر نیاز دارند، کیفیت آموزش در حد انتظار آنها نبود و حدود ۵۱ درصد نمونه مورد مطالعه در مورد آینده خود و بیکاری نگران بودند. دوکوا^۱ (۲۰۱۳) طی پژوهشی مشکلات دانشجویان ارساموس^۲ دانشگاه آکدنیز ترکیه در سه بعد خدمات دریافتی، محیط آموزشی و راهنمایی و مشاوره دریافتی را بررسی کرد. نتایج نشان داد که دانشجویان به‌طور کلی از خدمات دریافتی رضایت داشتند، ولی در زمینه محیط آموزشی و همچنین مشاوره و راهنمایی دریافتی، مشکلاتی داشتند. سالانوا و همکاران^۴ (۲۰۱۰) با مطالعه تأثیر موانع و تسهیل‌کننده‌های عملکرد تحصیلی، دریافتند که هرچند عملکرد و موفقیت‌های قبلی بهترین پیش‌بینی‌کننده موفقیت‌های بعدی است، ولی حالت‌های روانی مثبت مثل تعهد درسی نیز در تبیین عملکرد تحصیلی مهم هستند. باکلاشووا و کازاکو^۵ (۲۰۱۶) نیز با بررسی چالش‌های دانشجویان بین‌المللی در مؤسسات آموزش عالی روسیه پی بردند که دانشجویان بین‌المللی با مشکلات دوره انتقال، شامل جنبه‌های فرهنگی، اجتماعی و تحصیلی بلافاصله پس از ورودشان مواجه هستند. بیاسی و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای مشکلات دانشجویان دختر در دانشگاه‌های ایتالیا را بررسی کردند. آنها دریافتند دانشجویانی که درخواست کمک‌های روان‌شناسی داشتند نسبت به دانشجویانی که هرگز این درخواست را نداشتند در زمینه‌های مختلف به‌خصوص زمینه اجتماعی مشکلات بیشتری داشتند و در روابط بین فردی و همچنین تنظیم عواطف دچار مشکل بودند. خلاصه پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه مسائل و مشکلات مرتبط با دانشجویان در جدول (۱) نیز درج شده است.

1. Doku

2. Erasmus

3. Akdeniz University

4. Salanova et al

5. Baklashova & Kazakov

جدول (۱) پیشینه پژوهش‌های تجربی مرتبط با مسائل و مشکلات دانشجویان

پژوهشگران	سال	عنوان پژوهش	محل اجرا	مسائل و مشکلات مرتبط با دانشجویان
افشانی و همکاران	۱۳۹۱	بررسی مشکلات فرهنگی زندگی خوابگاهی دانشجویان پسر خوابگاه‌های دانشگاه یزد	دانشگاه یزد	احساس کسالت و خستگی در دانشجویان به علت نبود محیط مفرح و جذاب خوابگاهی.
مرادیان سرخکلایی و همکاران	۱۳۹۱	وضعیت سلامت روان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۹۰	دانشگاه علوم پزشکی تهران	آشنا نبودن دانشجویان با محیط‌ها و شرایط آموزشی دانشگاه، جدایی و دوری از خانواده، ناسازگاری با سایر افراد در محیط خوابگاهی، کافی نبودن امکانات رفاهی و اقتصادی دانشجویان.
دویگان و گولیک	۲۰۱۲	مشکلاتی که دانشجویان دانشگاه با آن روبرو هستند و پیشنهاداتی برای حل آن	دانشگاه الوداغ ^۱ - ترکیه	اقامت و تغذیه نامناسب دانشجویان، عدم وجود سازگاری و هدایت دانشجویان، نگرانی در مورد آینده و بیکاری.
دوکو	۲۰۱۳	مشکلات دانشجویان اراسموس در دانشگاه آکدنیز	دانشگاه آکدنیز - ترکیه	نبود محیط‌های آموزشی مناسب و همچنین ارائه نکردن مشاوره و راهنمایی مطلوب به دانشجویان.
احمدوند و همکاران	۱۳۹۳	تعیین‌کننده‌های موفقیت تحصیلی: واکاوی مقایسه‌ای دانشجویان کارشناسی کشاورزی در دانشگاه یاسوج	دانشگاه یاسوج	نبود کمک‌هزینه‌های تحصیلی به دانشجویان و مشاوره تحصیلی.
قادری و همکاران	۱۳۹۳	بررسی سلامت روان و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان مراکز آموزش عالی شهر جیرفت در سال ۱۳۹۲	مراکز آموزش عالی جیرفت	نبود کمک‌هزینه‌های تحصیلی به دانشجویان و مشاوره تحصیلی.
ممتازان و همکاران	۱۳۹۴	مقایسه میزان افسردگی و سلامت روان در دانشجویان جدیدالورود دانشکده علوم پزشکی آبادان	دانشگاه علوم پزشکی آبادان	متفاوت بودن شرایط محیط آموزشی دانشگاه با دوران تحصیل پیش از آن، سکونت در شهر دیگر و دوری از محیط شهر و خانواده خود

^۱. Uludag University

پژوهشگران	سال	عنوان پژوهش	محل اجرا	مسائل و مشکلات مرتبط با دانشجویان
بیاسی و همکاران	۲۰۱۵	عملکرد سازگاری و مشکلات رفتاری، عاطفی و اجتماعی دانشجویان دانشگاه‌های ایتالیا: نشانه‌هایی برای خدمات مشاوره دانشگاه	دانشگاه رم تره ^۱ - ایتالیا	نبود مشاوره‌های تحصیلی و آموزشی مطلوب و ارتباطات بین فردی مناسب دانشجویان
حسینیان و همکاران	۱۳۹۷	بررسی نقش میانجیگر سلامت روان و انگیزه‌های مصرف در رابطه میان سازگاری با دانشگاه و مصرف سیگار و قلیان توسط دانشجویان	دانشگاه‌های شهر کاشان	تکالیف و فشارهای تحصیلی، تازه بودن محیط دانشگاه، دوری از شبکه روابط خانوادگی، سازگار نشدن با زندگی خوابگاهی و دانشجویی
صفری و همکاران	۱۳۹۷	بررسی میزان علاقه دانشجویان به رشته تحصیلی خود و عوامل مؤثر بر آن از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان	دانشگاه علوم پزشکی زاهدان	علاقه نداشتن و سازگار نشدن به رشته تحصیلی.
کوشا و همکاران	۱۳۹۷	کاربرد فنون داده‌کاوی برای پیش‌بینی وضعیت سلامت روان دانشجویان با هدف بهبود وضعیت آموزش	دانشگاه فردوسی مشهد	آشنایی نداشتن دانشجویان با محیط دانشگاه در بدو ورود، جدایی و دوری از خانواده، علاقه نداشتن به رشته قبولی، ناسازگاری با سایر افراد در محیط زندگی خوابگاهی، نبود امکانات رفاهی و اقتصادی.

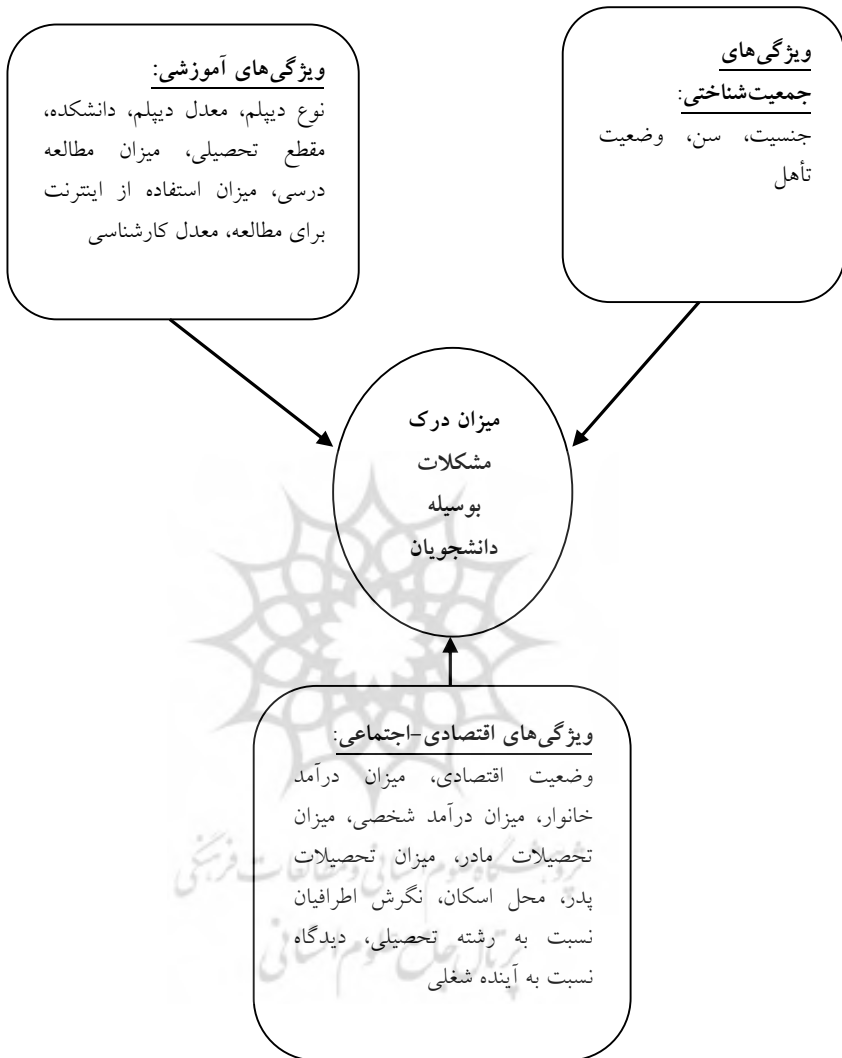
با توجه به مطالعات انجام گرفته، عوامل مؤثر بر میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان در دوران تحصیل را می‌توان به سه دسته ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، ویژگی‌های آموزشی و ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی گروه‌بندی کرد (شکل ۱). بر اساس ویژگی‌های مورد بررسی، پرسش‌هایی که این پژوهش به دنبال پاسخ برای آنها است به شرح زیر هستند:

- پرسش اول: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد مطالعه چیست؟

^۱. Rome Tr University

- پرسش دوم: میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان در دوران تحصیل چقدر است؟
- پرسش سوم: آیا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بر میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان تأثیرگذار هستند؟
- پرسش چهارم: آیا بین گروه‌های مختلف دانشجویان (بر اساس نوع دیپلم، مقطع تحصیلی، محل اسکان، وضعیت اقتصادی) از نظر درک مشکلات تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟
- پرسش پنجم: آیا رابطه معنی‌داری بین متغیرهای مورد بررسی با میزان درک مشکلات وجود دارد؟
- پرسش ششم: چه میزان از تغییرات میزان درک مشکلات دانشجویان با متغیرهای مورد بررسی قابل پیش‌بینی است؟

شکل (۱) چارچوب مفهومی عوامل مؤثر بر میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان

روش پژوهش

در این پژوهش از روش پژوهش‌های توصیفی - همبستگی و از فن پیمایش برای گردآوری داده‌ها استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل همه دانشجویان مقاطع مختلف (۲۷۷۰ دانشجو) دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری در سال تحصیلی

۹۷-۱۳۹۶ بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول مندلهال و همکاران^۱ (۱۹۷۱) مشخص شد و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده تصادفی متناسب، نمونه مورد مطالعه انتخاب شدند. برای اینکه دانشجویان از تمامی دانشکده‌ها (دانشکده علوم زراعی، مهندسی زراعی، علوم دامی و شیلات، منابع طبیعی) در نمونه مورد مطالعه حضور داشته باشند، هر دانشکده به‌عنوان یک طبقه در نظر گرفته شد و سپس در هر طبقه متناسب با جمعیت آن در جامعه آماری به صورت تصادفی، نمونه‌گیری شد. تعداد ۳۴۰ پرسشنامه بین دانشجویان توزیع شد که از دانشکده علوم زراعی ۱۵۱ دانشجو، دانشکده مهندسی زراعی ۶۵ دانشجو، دانشکده علوم دامی و شیلات ۴۹ دانشجو و از دانشکده منابع طبیعی ۵۵ دانشجو، پرسشنامه کامل و تکمیل شده، گردآوری و در نهایت از ۳۲۱ دانشجو به‌عنوان نمونه انتخابی داده‌ها گردآوری شد. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه محقق‌ساخته بود. پرسشنامه شامل پرسش‌های تحصیلی و سابقه آموزشی دانشجویان، پرسش‌های جمعیت‌شناختی و پرسش‌های مربوط به وضعیت اقتصادی و اجتماعی بود. همچنین میزان مواجهه دانشجویان با مشکلات مختلف، با یک مقیاس ۱۱ سؤالی مورد سنجش قرار گرفت و طیف پنج‌گزینه‌ای خیلی کم تا خیلی زیاد به‌عنوان پاسخ در نظر گرفته شد. نگرش دانشجویان به آینده شغلی خود با یک مقیاس دارای ۶ پرسش مرتبط، مورد سنجش قرار گرفت و طیف پنج‌گزینه‌ای کاملاً مخالف تا کاملاً موافق به‌عنوان پاسخ در نظر گرفته شد. روایی پرسشنامه به‌را متخصمان ترویج و آموزش کشاورزی تأیید کردند و برای سنجش پایایی مقیاس‌های پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضرایب به دست آمده، نشان‌دهنده پایایی مناسب مقیاس‌های پرسشنامه بود (مقیاس میزان مواجهه با مشکلات در دانشگاه ۰/۸۸۱ و نگرش نسبت به آینده شغلی، ۰/۷۲۳). برای سنجش میزان مسائل و مشکلات دانشجویان در دانشگاه و گروه‌بندی آنها بر حسب سطوح خیلی کم، کم، زیاد و خیلی زیاد از تفاوت انحراف معیار از میانگین یا معیار (ISDM) به صورت زیر استفاده شد:

کم: $A < \text{Mean} - \text{SD}$

کم: $\text{Mean} - \text{SD} \leq B \leq \text{Mean}$

زیاد: $\text{Mean} < C \leq \text{Mean} + \text{SD}$

^۱. Mendenhall

Mean+ SD < D: خیلی زیاد

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار SPSSwin22 استفاده شد. در بخش آمار توصیفی از آماره‌هایی مانند؛ میانگین، انحراف معیار، درصد فراوانی و در بخش آمار استنباطی از مقایسه میانگین تی تست و تحلیل واریانس و همبستگی و رگرسیون بهره گرفته شد.

یافته‌های پژوهش

- پرسش اول: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه مورد مطالعه چیست؟
- پرسش دوم: میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان در دوران تحصیل چقدر است؟

جدول (۲) ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه مورد مطالعه

متغیر	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	۱۶۱	۵۱
	مرد	۱۵۶	۴۹
وضعیت تأهل	مجرد	۲۵۱	۸۲
	متاهل	۵۶	۱۸
سن	زیر ۲۰ سال	۹۹	۳۰/۸
	۲۱ و ۲۲ سال	۱۰۰	۳۱/۲
	۲۳ و ۲۴ سال	۳۴	۱۰/۶
	بالتر از ۲۴ سال	۵۰	۱۵/۶
	بدون پاسخ	۳۸	۱۱/۸

همان‌گونه که در جدول (۲) دیده می‌شود ۵۱ درصد نمونه مورد مطالعه، زن و ۴۹ درصد مرد هستند. همچنین بیشتر دانشجویان مورد مطالعه (۸۲ درصد) مجرد بودند. دانشجویان مورد مطالعه دارای میانگین سنی ۲۲/۴۹ با انحراف معیار ۴/۳۸ بودند. بر اساس داده‌ها حدود ۶۲ درصد نمونه مورد مطالعه، زیر ۲۳ سال سن داشتند.

جدول (۳) میزان درک مشکلات بوسیله دانشجویان در دوران تحصیل

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	مشکلات
۱	۰/۴۱	۱/۲۲	۲/۹۷	مشکلات مالی
۲	۰/۴۶	۱/۳۳	۲/۹۲	نداشتن تفریح و سرگرمی مناسب
۳	۰/۵۴	۱/۴۳	۲/۶۳	دوری از خانواده
۴	۰/۵۵	۱/۳۷	۲/۴۹	عدم دسترسی مناسب و به موقع به خدمات پزشکی
۵	۰/۵۷	۱/۳۴	۲/۳۶	نامناسب بودن محل سکونت یا خوابگاه
۶	۰/۵۷	۱/۳۳	۲/۳۲	سازگاری نداشتن با رشته تحصیلی
۷	۰/۵۸	۱/۳۰	۲/۲۴	سازگاری نداشتن با محیط دانشگاه
۸	۰/۵۸	۱/۲۸	۲/۲۰	مشکلات و مسائل عاطفی و روانی
۹	۰/۵۹	۱/۲۹	۲/۱۸	سازگاری نداشتن با اعضای هیئت علمی گروه آموزشی
۱۰	۰/۶۰	۱/۲۷	۲/۱۲	اطلاع نداشتن از قوانین و مقررات آموزشی
۱۱	۰/۶۲	۱/۲۳	۲/۰۰	نداشتن دوست و رفیق مناسب
-	-	۰/۸۰	۲/۴۱	جمع کل

* دامنه میانگین بین ۱ تا ۵ (خیلی کم تا خیلی زیاد) است.

با توجه به جدول (۳) میزان درک مشکلات از سوی دانشجویان در دوران تحصیل با یک شاخص دارای ۱۱ گویه ارزیابی شد. دانشجویان مشکلات مالی را به عنوان مهم‌ترین مشکل ذکر کردند. با توجه به اینکه بیشتر دانشجویان مورد مطالعه از طبقه متوسط جامعه هستند؛ یکی از دغدغه‌های اصلی آنها برای تحصیل در دانشگاه دغدغه‌های مالی بود. نداشتن تفریح و سرگرمی مناسب و دوری از خانواده در اولویت‌های بعدی اهمیت قرار گرفته‌اند. از آنجا که، بسیاری از دانشجویان در خوابگاه و به دور از خانواده زندگی می‌کنند، فراهم بودن امکانات لازم برای اوقات فراغت و حفظ روحیه و نشاط دانشجویان حائز اهمیت است. میانگین کل میزان مشکلات نیز ۲/۴۱ از ۵ بود که نشان می‌دهد؛ مشکلات در حد متوسط بود.

جدول (۴) توزیع فراوانی دانشجویان بر اساس میزان مواجهه با مشکلات

میزان مشکلات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۵۱	۱۶	۱۶
کم	۱۱۷	۳۶/۷	۵۲/۷
زیاد	۹۶	۳۰/۱	۸۲/۸
خیلی زیاد	۵۵	۱۷/۲	۱۰۰

دانشجویان مورد مطالعه بر اساس میزان مواجهه با مشکلات با استفاده از تفاوت انحراف معیار از میانگین یا معیار (ISDM) به چهار گروه تقسیم شدند. جدول (۴) میزان فراوانی هر کدام از گروه‌ها را نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی مربوط به گروه میزان مواجهه کم با مشکلات (۳۶/۷ درصد) بود.

- پرسش سوم: آیا ویژگی‌های جمعیت‌شناختی روی میزان درک مشکلات بوسیله دانشجویان تأثیرگذار هستند؟

جدول (۵) مقایسه میانگین شاخص کل مشکلات بین گروه‌ها با جنسیت و وضعیت تأهل

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	میزان T	سطح معنی‌داری
جنسیت	دختر	۲/۳۵	۰/۸۰	۱/۲۱	۰/۲۲۶
	پسر	۲/۴۶	۰/۸۰		
وضعیت تأهل	مجرد	۲/۴۷	۰/۷۹	۳/۹۷	۰/۰۰۱
	متاهل	۲/۰۱	۰/۷۲		

جدول (۵)، مقایسه میانگین (t-test) شاخص کل مشکلات بین دو گروه دختر و پسر را نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین دو گروه جنسیتی از نظر میزان درک مشکلات دیده نمی‌شود. مقایسه میانگین مشکلات بین دانشجویان مجرد و متأهل نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین دو گروه بود (Sig=۰/۰۰۱ و T=۳/۹۷) و دانشجویان متأهل مشکلات کمتری داشتند. این امر می‌تواند به این دلیل باشد که دانشجویان متأهل

عمدتاً در کنار همسر و خانواده خود زندگی می‌کنند و مشکلات عاطفی و زندگی در خوابگاه را ندارند و بیشتر آنها دارای کار و درآمد نیز هستند.

- پرسش چهارم: آیا بین گروه‌های مختلف دانشجویان (بر اساس نوع دیپلم، مقطع تحصیلی، محل اسکان، وضعیت اقتصادی) از نظر درک مشکلات تفاوت معنی‌داری وجود دارد؟

جدول (۶) مقایسه میانگین شاخص کل مشکلات بین گروه‌های مختلف

متغیرها	گروه‌ها	میانگین	انحراف معیار	میزان F	سطح معنی‌داری
دانشکده	علوم زراعی	۲/۲۲۵ ^a	۰/۷۵۴	۶/۹۲۱	۰/۰۰۱
	مهندسی زراعی	۲/۶۳۳ ^{bc}	۰/۸۴۴		
	علوم دامی و شیلات	۲/۳۶۷ ^{ac}	۰/۸۱۲		
	منابع طبیعی	۲/۶۹۲ ^b	۰/۷۷۲		
نوع دیپلم	کشاورزی	۳/۱۴ ^a	۰/۳۴۴	۷/۶۷۳	۰/۰۰۱
	تجربی	۲/۳۳ ^b	۰/۷۶۹		
	ریاضی	۲/۷۵ ^a	۰/۹۰۹		
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۲/۴۰	۰/۸۰	۰/۱۱۶	۰/۸۹۰
	کارشناسی ارشد	۲/۴۶	۰/۸۲		
	دکتری	۲/۴۰	۰/۸۴		
محل اسکان	خوابگاه	۲/۶۷ ^a	۰/۷۸	۳۷/۴۱	۰/۰۰۱
	همراه با خانواده	۱/۸۸ ^b	۰/۵۵		
	منزل اجاره‌ای	۲/۳۶ ^a	۰/۸۶		
وضعیت اقتصادی	پایین تر از متوسط	۲/۸۵۱ ^a	۰/۷۱۷	۱۰/۰۷۱	۰/۰۰۱
	متوسط	۲/۳۵۳ ^b	۰/۸۱۱		
	بالتر از متوسط	۲/۰۶۳ ^b	۰/۶۸۹		

همان‌گونه که جدول (۶) نشان می‌دهد مقایسه میانگین (ANOVA) شاخص کل مشکلات بین دانشجویان دانشکده‌های مختلف نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین گروه‌ها بود (Sig=۰/۰۰۱ و F=۶/۹۲۱). دانشجویان دانشکده منابع طبیعی مشکلات بیشتری نسبت به سایر دانشکده‌ها داشتند و بر اساس آزمون تعقیبی LSD این اختلاف با دانشکده علوم زراعی و مهندسی زراعی معنی‌دار بود. یک دلیل برای مشکلات بیشتر

دانشجویان دانشکده منابع طبیعی می‌تواند این باشد که این دانشکده در محیطی خارج از محل اصلی دانشگاه با فاصله حدود ۲۰ کیلومتر قرار دارد که دشواری‌هایی در رفت‌وآمد دانشجویان ایجاد می‌کند. مقایسه میانگین مشکلات بین دانشجویان با نوع دیپلم متفاوت نشان دهنده تفاوت معنی‌دار بین گروه‌ها بود و دانشجویان با دیپلم تجربی به طور معنی‌داری مشکلات کمتری نسبت به دانشجویان با نوع دیپلم ریاضی و کشاورزی داشتند ($F=7/673$ و $Sig=0/001$). شاید به این دلیل که درس‌های رشته تجربی نسبت به ریاضی سازگاری بیشتری با محتوای رشته کشاورزی دارد. دانشجویان با دیپلم هنرستان کشاورزی که تعداد آنها هم خیلی زیاد نیست، اکثراً وضعیت اقتصادی چندان مناسبی ندارند و میزان مشکلات پیش روی آنها در دوران تحصیل بیشتر است. مقایسه میانگین میزان مشکلات بین دانشجویان با نوع اسکان متفاوت (خوابگاه، همراه با خانواده، منزل اجاره‌ای) نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین گروه‌ها است ($Sig=0/001$ و $F=37/41$) و دانشجویانی که با خانواده زندگی می‌کنند به‌طور معنی‌داری نسبت به دو گروه دیگر مشکلات کمتری داشتند. طبیعتاً زندگی در کانون گرم خانواده و همراه با سایر اعضای خانواده باعث می‌شود که افراد با مشکلات کمتری درگیر باشند و با خیال آسوده‌تر تحصیل کنند. دانشجویان ساکن خوابگاه نسبت به دو گروه دیگر مشکلات بیشتری داشتند. مقایسه میانگین مشکلات بین سه گروه دانشجویان با وضعیت اقتصادی متفاوت نشان‌دهنده اختلاف معنی‌دار بین گروه‌ها بود ($Sig=0/001$ و $F=10/071$) و دانشجویانی که وضعیت اقتصادی آنها پایین‌تر از حد متوسط بود، به‌طور معنی‌داری مشکلات بیشتری داشتند. برخی مشکلات مورد بررسی به‌خصوص مشکلات رفاهی به صورت مستقیم با وضعیت اقتصادی دانشجویان ارتباط دارند و هرچه دانشجو وضعیت اقتصادی ضعیف‌تری داشته باشد، بیشتر با این مشکلات درگیر خواهد بود.

- پرسش پنجم: آیا رابطه معنی‌داری بین متغیرهای مورد بررسی با میزان درک مشکلات وجود دارد؟

جدول (۷) همبستگی متغیرهای پژوهش با میزان مشکلات دانشجویان

متغیرها	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
معدل دیپلم	-۰/۰۴۳	۰/۶۲۶
سن	-۰/۰۵۷	۰/۳۴۳
ساعت استفاده از اینترنت برای مطالعه	۰/۱۲۷*	۰/۰۳۲
ساعت استفاده از اینترنت برای سرگرمی	۰/۱۷۰**	۰/۰۰۴
معدل دوره کارشناسی (معدل کل برای دانشجویان کارشناسی)	-۰/۱۴۶*	۰/۰۱۹
میزان مطالعه درسی	-۰/۰۴۱**	۰/۰۰۱
میزان تحصیلات پدر	-۰/۰۳۴	۰/۵۵۳
میزان تحصیلات مادر	-۰/۰۰۹	۰/۸۷۸
میزان درآمد خانوار	-۰/۳۳۵**	۰/۰۰۱
میزان درآمد شخصی	-۰/۱۸۶*	۰/۰۱۶
نگرش اطرافیان به رشته تحصیلی	-۰/۱۲۴*	۰/۰۲۸
دیدگاه نسبت به آینده شغلی	-۰/۳۹۲**	۰/۰۰۱

** در سطح خطای ۰/۰۱ معنی دار است. * در سطح خطای ۰/۰۵ معنی دار است.

بر اساس یافته‌ها در جدول (۷) از بین متغیرهای مورد بررسی، میزان مطالعه درسی، میزان درآمد خانوار و دیدگاه به آینده شغلی دارای بالاترین ضرایب همبستگی منفی با میزان درک مشکلات توسط دانشجویان بودند. همچنین متغیرهای میزان ساعات استفاده از اینترنت برای مطالعه و سرگرمی، معدل دوره کارشناسی، میزان درآمد شخصی و نگرش اطرافیان به رشته تحصیلی نیز دارای رابطه معنی دار با میزان مشکلات دانشجویان بودند.

- پرسش ششم: چه میزان از تغییرات میزان درک مشکلات دانشجویان با متغیرهای مورد بررسی قابل پیش‌بینی است؟

جدول (۸) پیش‌بینی تغییرات میزان درک مشکلات دانشجویان با متغیرهای مورد بررسی

متغیر	برآورد	خطای استاندارد	آماره والد	سطح معنی داری
میزان مطالعه درسی	-۰/۷۸۹	۰/۱۴۱	۳۱/۲۴۸	۰/۰۰۱
میزان درآمد خانوار	-۰/۲۶۹	۰/۰۵۳	۲۵/۹۳۱	۰/۰۰۱
دیدگاه به آینده شغلی	-۰/۰۶۷	۰/۰۱۳	۲۸/۰۸۰	۰/۰۰۱
ضریب تعیین کاکس و اسنل ^۱ = ۳۷۴/؛ ضریب تعیین نایجلکرک ^۲ = ۰/۴۰۱؛ ضریب تعیین مک‌فادن ^۳ = ۰/۱۷۴				

به منظور تعیین میزان توانایی متغیرهای پژوهش در پیش‌بینی میزان مشکلات دانشجویان از رگرسیون ترتیبی استفاده شد. همان‌طور که در جدول (۸) دیده می‌شود سه متغیر میزان مطالعه درسی، میزان درآمد خانوار و دیدگاه نسبت به آینده شغلی که دارای بالاترین ضریب همبستگی با متغیر وابسته بودند، وارد رگرسیون شدند. با توجه به میزان کای‌اسکوئر و معنی دار شدن آن (Sig=۰/۰۰۱ و $\chi^2=114/441$) مدل دارای برازش خوبی است. همچنین بر پایه مقادیر ضریب تعیین پزودو این سه متغیر در مجموع می‌تواند ۱۷/۴ تا ۴۰/۱ درصد تغییرات در متغیر وابسته میزان مشکلات دانشجویان را پیش‌بینی کند.

بحث و نتیجه‌گیری

مراکز آموزش عالی و دانشگاه‌ها با هدف بررسی موضوعات مورد نیاز جامعه و آموزش جوانان برای تأمین نیروی کار جامعه در کشور مشغول فعالیت هستند. یکی از ارکان مهم نظام آموزش عالی دانشجویان هستند که با موفقیت تحصیلی آنها، می‌توان امیدوار بود دانش‌آموختگان توانمندی وارد جامعه شوند. یکی از موضوعاتی که در ایجاد محیط دانشگاهی مطلوب و سازنده بسیار تأثیرگذار است؛ شناسایی و رفع به موقع مسائل و مشکلاتی است که دانشجویان با آن در هنگام تحصیل روبرو هستند. بر این اساس، این

1. Cox & Snell

2. Nagelkerke

3. McFadden

پژوهش با هدف بررسی مسائل و مشکلات دانشجویان در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، طراحی و اجرا شد. بر اساس نتایج پژوهش، میانگین میزان درک مشکلات ۲/۴۱ از ۵ بود. نتایج پژوهش دوکو (۲۰۱۳) در دانشگاه آکدنیز ترکیه نیز نشان داد که دانشجویان به طور کلی از خدمات دریافتی رضایت داشتند ولی در زمینه محیط آموزشی و همچنین مشاوره و راهنمایی دریافتی، مشکلاتی داشتند. یکی از مهم‌ترین مشکلات دانشجویان در هنگام تحصیل، مشکلات مالی است. گروهی که وضعیت اقتصادی پایین‌تر از متوسط داشتند، نسبت به دو گروه دیگر مشکلات بیشتری داشتند. با توجه به اینکه تحصیل دانشجویان به صورت تمام‌وقت است و امکان اشتغال در زمان تحصیل برای خیلی از دانشجویان وجود ندارد. همچنین بیشتر افرادی که در رشته‌های کشاورزی تحصیل می‌کنند از خانواده‌های متوسط جامعه هستند. یکی از راهکارهایی که برای کمتر شدن این مشکل می‌توان در نظر گرفت؛ با توجه به اینکه در رشته‌های کشاورزی بخش مهمی از تحصیل دانشجویان، فعالیت‌های عملی در مزرعه و آزمایشگاه‌هاست، می‌توان با برنامه‌ریزی و مدیریت بهتر این فعالیت‌ها را به سمت فعالیت‌های تولیدی سودآور سوق داد. با این روش هم به تولید محصولات کشاورزی کشور کمک شود و هم اعتماد به نفس دانشجویان برای فعالیت‌های تولیدی در آینده افزایش پیدا کند و از همه مهم‌تر اختصاص سود این تولیدات به دانشجویان و کسب درآمد، باعث افزایش انگیزه تحصیلی آنها خواهد شد. می‌توان با شناسایی دانشجویانی که از لحاظ مالی در مضیقه می‌هستند از طرف دانشگاه یا کمک‌های خیرخواهانه‌ای خارج از دانشگاه، حداقل‌های نیازهای مالی لازم برای آنها را فراهم آورد تا از ترک تحصیل آنان جلوگیری شود. بر اساس نتایج، تفاوت معنی‌داری بین دو گروه جنسیتی از نظر میزان درک مشکلات دیده نشد. نتایج پژوهش اعظمی و همکاران (۱۳۹۶) نیز نشان داد بین دانشجویان دختر و پسر از نظر مؤلفه‌های استرس و اضطراب تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. از جمله متغیرهایی که دارای همبستگی مثبت و معنی‌دار با میزان مشکلات دانشجویان بودند؛ میزان ساعت استفاده از اینترنت برای مطالعه و همچنین برای سرگرمی بود. این دانشجویان با توجه به وقت بیشتری که برای اینترنت صرف می‌کنند، یکی از توقعات آنها از دانشگاه، فراهم بودن امکانات لازم برای استفاده از اینترنت است. نتایج مطالعه صدوقی و محمدصالحی (۱۳۹۶) نیز نشان داد که استفاده از اینترنت با عملکرد تحصیلی همبستگی منفی و معنی‌داری دارد و به‌طور معکوس آن را پیش‌بینی می‌کند. معدل دوره کارشناسی رابطه‌ای منفی با شاخص میزان مشکلات

داشت. دانشجویانی که وضعیت تحصیلی بهتر و معدل بالاتری در دوره کارشناسی داشتند با محیط آموزشی دانشگاه بهتر سازگار شدند و مشکلات کمتری را احساس می‌کنند. بر اساس نتایج پژوهش جوادی و قنبرنژاد (۱۳۹۶) نیز دانشجویانی که مشروط بودند، بیشتر بر مشکلات امکانات آموزشی و مهارت‌های ارتباطی استاد تأکید داشتند. میزان مطالعه درسی نیز دارای رابطه منفی معنی‌دار با شاخص مشکلات بود. دانشجویانی که بیشتر درگیر درس‌ها هستند و وقت بیشتری برای مطالعه صرف می‌کنند، شاید به دلیل اینکه زمان کمتری را به جنبه‌های دیگر اختصاص می‌دهند، کمتر متوجه کمبودها و مشکلات می‌شوند و همچنین با مطالعه بیشتر و وضعیت تحصیلی بهتر، مشکلات آموزشی کمتری دارند. سالانویا و همکاران (۲۰۱۰) نیز در مطالعه خود بر حالت‌های روانی مثبت مانند تعهد درسی در تبیین عملکرد تحصیلی تأکید داشتند. میزان درآمد شخصی و درآمد خانوار، رابطه منفی معنی‌دار با میزان مشکلات دانشجویان داشت. چنانچه بیشتر نیز اشاره شد؛ مهم‌ترین مشکل دانشجویان، مشکلات مالی بود، بنابراین دانشجویانی که درآمد شخصی یا خانوادگی بیشتری داشتند کمتر این مشکلات را احساس می‌کنند. نگرش اطرافیان به رشته تحصیلی فرد نیز رابطه منفی معنی‌دار با شاخص مشکلات داشت. هر چه اطرافیان دانشجو نگرش بهتری به رشته تحصیلی او داشته باشند، این نظر مثبت به وی نیز منتقل می‌شود و با انرژی و تلاش بیشتر و احساس مشکلات کمتری، تحصیل می‌کند. جمالی و کیامنش (۱۳۹۶) در پژوهش خود اظهار داشتند که نقش عوامل محیطی به‌ویژه محیط اجتماعی بر عملکرد تحصیلی دانشجویان قابل توجه است. نگرش دانشجو به آینده شغلی نیز رابطه منفی معنی‌دار با شاخص مشکلات داشت. هر چه دانشجو امیدوار باشد با رشته تحصیلی خود می‌تواند شغل مناسب‌تری در آینده به‌دست آورد، انگیزه و انرژی بیشتری برای تحصیل دارد و همین امیدواری و انرژی مثبت باعث می‌شود مشکلات را کم‌رنگ‌تر ببیند. یکی از مشکلات آموزشی دانشجویان هم سازگاری نداشتن با رشته تحصیلی بود. شاید به این دلیل که انتخاب رشته تحصیلی با آگاهی کامل و هدفمند صورت نمی‌گیرد و برای برخی از دانشجویان هدف صرفاً ورود به دانشگاه است. این دانشجویان پس از ورود به دانشگاه نمی‌توانند ارتباط خوبی با رشته خود برقرار کنند و سردرگم می‌شوند. دانشجویان سکن در خوابگاه در مقایسه با دانشجویانی که با خانواده زندگی می‌کردند یا منزل اجاره‌ای داشتند، مشکلات بیشتری داشتند. این یافته نشان می‌دهد که خوابگاه‌ها شرایط ایدئال برای اقامت دانشجویان را ندارند. میزان مطالعه درسی و معدل دانشجو هم رابطه‌ای

دوسویه و منفی با میزان مشکلات دارند. یعنی هرچه میزان مشکلات دانشجوی کمتر باشد، میزان مطالعه و معدل او وضعیت بهتر خواهد داشت و از سوی دیگر، هرچه دانشجوی بیشتر درگیر فعالیت‌های درسی باشد، کمتر به جنبه‌های دیگر توجه می‌کند و شاید مشکلات کمتری درک کند. بنابراین باید دانشجویان را به مطالعه بیشتر ترغیب کرد. همچنین ایجاد فضای خوب برای مطالعه، اهدای جوایز به دانشجویانی که معدل خوبی کسب می‌کنند، جوایز نقدی یا اردو و تقدیر از دانشجویان برگزیده در جشن‌ها و مراسم‌ها، می‌تواند تأثیرگذار باشد. نگرش اطرافیان به رشته تحصیلی و دیدگاه دانشجوی به آینده شغلی نیز رابطه منفی با مشکلات داشت. در واقع هر چه جو مثبت‌تری نسبت به رشته وجود داشته باشد و دانشجوی امیدوارتر باشد، پس از دانش‌آموختگی می‌تواند از نتایج تحصیل خود بهره بیشتری ببرد و راحت‌تر با شرایط تحصیل کنار بیاید و اعتراض کمتری داشته باشد.

بر اساس یافته‌های پژوهش و بحث ارائه شده به طور مشخص می‌توان پیشنهادهایی را برای کاهش مشکلات دانشجویان ارائه داد؛ با برنامه‌ریزی و مدیریت بهتر، فعالیت‌های درون مزرعه و آزمایشگاهی دانشجویان کشاورزی، این فعالیت‌ها را به سمت فعالیت‌های تولیدی سودآور سوق داد و دانشجویان را در این سود سهیم کرد. از طرف دانشگاه یا کمک‌های خیرخواهانه‌ای خارج از دانشگاه، حداقل‌های نیازهای مالی لازم برای دانشجویان کم‌بضاعت را فراهم آورد تا از ترک تحصیل آنان جلوگیری شود. پس از ورود به دانشگاه به‌خصوص در نیم‌سال اول باید دوره‌های ویژه برای آشنایی هرچه بیشتر دانشجویان با رشته و قابلیت‌های رشته برای افزایش انگیزه تحصیلی وی برگزار شود. مسئولان دانشگاه باید تا حد امکان با فراهم کردن امکانات و تجهیزات لازم برای خوابگاه‌های دانشجویی کمبودها را جبران کنند و از آن مهم‌تر با برنامه‌ریزی درست و ارائه برنامه‌های متنوع سعی کنند؛ فشارهای روانی دوری از خانواده را کاهش دهند. می‌توان با ایجاد ارتباط بیشتر دانشگاه با صنعت و بازار کار مرتبط با رشته و همچنین معرفی فرصت‌های شغلی مرتبط با رشته که در آینده می‌توانند داشته باشند، امیدواری و نگرش مثبت را در دانشجویان افزایش داد.

تشکر و قدردانی

این مقاله مستخرج از طرح تحقیقاتی شماره ۰۶-۱۳۹۴-۰۱ در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری است بدینوسیله از مساعدت بعمل آمده معاونت پژوهشی تشکر می‌گردد.

منابع

- احمدوند، مصطفی؛ نوری پور، مهدی و شریفزاده، مریم (۱۳۹۳). تعیین‌کننده‌های موفقیت تحصیلی: واکاوی مقایسه‌ای دانشجویان کارشناسی کشاورزی در دانشگاه یاسوج. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۰ (۱)، ۱۹-۳۶.
- اعظمی، یوسف؛ خانجانی، مهدی و صدر، محمدمهراد (۱۳۹۶). بررسی ساختار عاملی تأییدی مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس در دانشجویان. *مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران*، ۲۷ (۱۵۴)، ۹۴-۱۰۶.
- افشانی، سید علیرضا؛ عسگری ندوشن، عباس و سفید، مجید (۱۳۹۱). بررسی مشکلات فرهنگی زندگی خوابگاهی دانشجویان پسر خوابگاه‌های دانشگاه یزد. *فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، ۲ (۵)، ۹-۲۶.
- جمالی، مرضیه و کیامنش، علیرضا (۱۳۹۶). نقش هدف‌های پیشرفت و فرسودگی تحصیلی در عملکرد تحصیلی: با واسطه‌گری انتظار پیامد و یادگیری خودنظم‌جو. *روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۳ (۵۲)، ۳۳۹-۳۵۰.
- جوادی، رفعت و قنبرنژاد، امین (۱۳۹۶). بررسی مقایسه‌ای موانع یادگیری دانشجویان مشروط شده و غیرمشروطی دانشگاه علوم پزشکی بندرعباس. *راهبردهای توسعه در آموزش پزشکی*، ۴ (۲)، ۶۰-۷۰.
- حجازی، یوسف؛ ایروانی، هوشنگ و منصورفر، کریم (۱۳۸۲). بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه تهران و نقش ضوابط گزینش در موفقیت آنها. *مجله علوم کشاورزی ایران*، ۳۴، ۵۵۹-۵۶۴.
- حسینیان، معصومه؛ نوری، ربابه؛ مقدسین، مریم و اصالت‌منش، سوفیا (۱۳۹۷). بررسی نقش میانجیگر سلامت روان و انگیزه‌های مصرف در رابطه میان سازگاری با دانشگاه و مصرف سیگار و قلیان توسط دانشجویان. *دوماهنامه فیض*، ۲۲ (۲)، ۱۹۲-۲۰۵.
- دازداری، مهناز؛ عنایتی، ترانه و ضامنی، فرشید (۱۳۹۶). شناسایی ابعاد فناوری اطلاعات موثر بر ایجاد تصویر دانشگاهی مناسب. *فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۷ (۳)، ۲۷-۴۳.
- دهنوعلیان، عاطفه؛ اروجی، آرزو؛ علویانی، مهری و قدوسی‌مقدم، سارا (۱۳۹۷). بررسی وضعیت تحصیلی دانشجویان دانشکده علوم پزشکی نیشابور و عوامل مرتبط با آن در سال تحصیلی ۹۶-۹۵. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۲۵، ۸۳-۹۲.

زارع، ابوزر؛ احمدوند، مصطفی؛ نوشادی، ناصر و شریف‌زاده، مریم (۱۳۹۷). واکاوی وضعیت شغلی و تحصیلی دانش‌آموختگان هنرستان کشاورزی شهید مطهری شیراز: کاربردی از مطالعه پیگیرانه. *علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران*، ۱۴ (۱)، ۲۱۵-۲۲۸.

صادقی، حسن؛ عابدینی، زهرا و نوروزی، مهدی (۱۳۹۲). بررسی ارتباط سلامت روان و موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، سال ۱۳۹۰. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۷ (۲)، ۱۷-۲۲.

صدوقی، مجید و محمدصالحی، زهرا (۱۳۹۶). رابطه استفاده مفرط از اینترنت با عملکرد تحصیلی دانشجویان: نقش واسطه‌ای استرس ادراک شده. *فصلنامه فناوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۷ (۳)، ۴۵-۶۱.

صفری، طاهره؛ نذری پنجکی، اطهره؛ حقیقی، مریم؛ صیادی، فاطمه؛ زینلی بوجانی، میثم و امین، آرزو (۱۳۹۷). بررسی میزان علاقه دانشجویان به رشته تحصیلی خود و عوامل موثر بر آن از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۱۳۹۶. *مجله دانشگاه علوم پزشکی بیرجند*، ۲۵، ۶۱-۶۷.

طاهری خرامه، زهرا؛ شریفی فرد، فاطمه؛ آسایش، حمید و سپهوندی، محمدرضا (۱۳۹۶). ارتباط تاب‌آوری تحصیلی و فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم. *دوماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۰ (۵)، ۳۷۵-۳۸۳.

عامریون، احمد؛ رضوی، پرویز؛ عابدی، قاسم؛ توفیقی، شهرام؛ رفعتی، حسن و عامریون، عفت (۱۳۹۰). اثر تحلیل میدان نیرو (کرت لوین) در بررسی عوامل موثر بر سطح خدمات فعلی کارکنان مراکز بهداشتی و درمانی منتخب نظامی استان مازندران. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، ۹ (۲)، ۷۸-۹۸.

قادری، مصعب؛ حردانی، فاطمه؛ نصیری، مرتضی و فکوری، الهام (۱۳۹۳). بررسی سلامت روان و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان مراکز آموزش عالی شهر جیرفت در سال ۱۳۹۲. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۱۳، ۹۴۹-۹۶۰.

کوشا، حمیدرضا؛ دنگ‌کوب، ثناء و برزنونی، امیرعباس (۱۳۹۷). کاربرد فنون داده‌کاوی برای پیش‌بینی وضعیت سلامت روان دانشجویان با هدف بهبود وضعیت آموزش. *نشریه فناوری آموزش*، ۱۳ (۲)، ۱۵۷-۱۷۱.

محمدی، محمدعلی و اعتباری اصل، زهرا (۱۳۹۷). ارتباط کیفیت خدمات آموزشی با مسئولیت‌پذیری از دیدگاه دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی اردبیل. *مجله سلامت و مراقبت*، ۲۰ (۴)، ۳۳۱-۳۲۱.

مرادیان سرخکلایی، منوره؛ افتخار، حسن؛ نجات، سحرناز؛ ساعی‌پور، نرگس و اسمعیل شه‌میرزادی، سیما (۱۳۹۱). وضعیت سلامت روان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۸۹. *دو فصلنامه کمیته تحقیقات دانشجویی دانشگاه علوم پزشکی گلستان*، ۱۴ (۲)، ۱۷-۲۲.

ممتازان، محبوبه؛ محمودی، ناهید؛ باغبان، مینا و حسینی‌آهنگری، سیدعابدین (۱۳۹۴). مقایسه‌ی میزان افسردگی و سلامت روان در دانشجویان جدیدالورود دانشکده علوم پزشکی آبادان در دو سال تحصیلی پیاپی ۹۲-۹۱ و ۹۳-۹۲. *فصلنامه مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی*، ۶ (۴)، ۳۷۲-۳۷۷.

یوسفی، نوریه؛ پاشاشریفی، حسن و شریفی، نسترن (۱۳۹۷). الگوی ساختاری فرسودگی تحصیلی بر اساس متغیرهای حمایت اجتماعی ادراک شده، عدالت آموزشی و انگیزش تحصیلی دانشجویان. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۲ (۳)، ۴۱۸-۴۳۸.

Ajzen, I. (1999). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior & Human Decision Processes*, 50, 179-211.

Baklashova, T. A. & Kazakov, A. V. (2016). Challenges of international students' adjustment to a higher education institution. *International Journal of Environmental & Science Education*, 11 (8), 1821-1832.

Biasi, V.; Mallia L.; Menozzi, F. & Patrizi, N. (2015). Adaptive functioning and behavioral, emotional and social problems of Italian university students: Indications for the University Counseling Services. *Procedia - Social & Behavioral Sciences*, 205, 66-69.

Doku, M. K. (2013). The problems of Erasmus students studying at Akdeniz University. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 70, 567-573.

Doogun, O. & Gulec, S. (2012). The problems faced by university students and proposals for solution. *Procedia- Social & Behavioral Sciences*, 47, 1115-1123.

Otalora, A. R. & Barros, A. S. S. (2014). Psychological well-being (PWB) and personal problems (PP) in university students: A

- descriptive study in distance learning context, preliminary results. *Procedia - Social & Behavioral Sciences*, 132, 427-433.
- Salanova, M.; Schaufeli, W.; Martinez I. & Bresó, E. (2010). How obstacles and facilitators predict academic performance: The mediating role of study burnout and engagement. *Anxiety, Stress, & Coping*, 23 (1), 53-70.
- Tuysuz, M.; Yildiran, D. & Demirci, N. (2010). What is the motivation difference between university students and high school students? *Procedia Social & Behavioral Sciences*, 2, 1543-1548.

